

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 12 września 2011 r.

wg rozdzielnika

W związku z niedawnymi, istotnymi zmianami Prawa Wodnego i prawa o ocenach oddziaływania na środowisko, dokonanych w związku z transpozycją do prawa polskiego wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej, a także w związku z licznymi wątpliwościami dotyczącymi różnych aspektów utrzymywania wód oraz inwestycji w wodach, Klub Przyrodników przedstawia Państwu swój pogląd w przedmiotowej sprawie.

Uprzejmie informuję, że takie stanowisko Klub będzie zajmował w postępowaniach administracyjnych których jest lub będzie stroną, przynajmniej dopóki nie zostanie merytorycznie przekonany do ew. innej interpretacji. Klub chętnie podejmie dyskusję w tej sprawie, a jeżeli mieliby Państwo odmienną od nas, uzasadnioną interpretację poniższych zagadnień, byłibyśmy bardzo wdzięczni za podzielenie się nią, wraz z jej merytoryczno-prawnym uzasadnieniem.

I. Cel środowiskowy dla wód i podmioty odpowiedzialne za jego osiągnięcie

Zgodnie z art. 38d ustawy Prawo Wodne, dla jednolitych części wód (w praktyce: rzeka lub jej odcinek, jezioro > 50 ha) obowiązują następujące cele środowiskowe:

1. *„Celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych, tak aby osiągnąć dobry stan tych wód.*
2. *Celem środowiskowym dla sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona tych wód oraz poprawa ich potencjału i stanu, tak aby osiągnąć dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych”.*

Wyznaczenie lub niewyznaczenie jednolitych części wód jako sztuczne lub silnie zmienione zostało dokonane planami gospodarowania wodami w dorzeczach, zatwierdzonymi przez Radę Ministrów 22.02.2011 r. i opublikowanymi w Monitorze Polskim. Kryteria „dobrego stanu” i „dobrego potencjału” wód określa rozporządzenie

Ministra Środowiska z 22.07.2009 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód. W szczególności, dobry stan ekologiczny wód oznacza osiągnięcie dobrego stanu wszystkich elementów jakości wymienionych w tym rozporządzeniu – przykładowo, dla wód płynących (cieków) takimi elementami jakości stanu ekologicznego są:

- Skład i liczebność flory wodnej,
- Skład i liczebność bezkręgowców bentosowych,
- Skład, liczebność i struktura wiekowa ichtiofauny,
- Wielkość i dynamika przepływu wód,
- Związek wód rzeki z wodami podziemnymi,
- Ciągłość cieków,
- Zmienność głębokości i szerokości rzeki,
- Struktura i skład podłoża,
- Struktura strefy nadbrzeżnej (w tym jej roślinność),
- Warunki termiczne wody,
- Warunki natlenienia wody,
- Ew. zasolenie wody,
- Ew. zakwaszenie wody,
- Ew. zanieczyszczenie wody substancjami priorytetowymi,
- Ew. zanieczyszczenie wody innymi substancjami w znacznych ilościach.

Dodatkowo, dla wód w obszarach chronionych, obowiązuje cel środowiskowy z art. 38f Prawa Wodnego, jakim jest „osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych na podstawie których te obszary zostały utworzone, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych postanowień” – czyli np. osiągnięcie takiego stanu wód, jaki jest potrzebny z punktu widzenia celów ochrony parku narodowego, rezerwatu przyrody bądź obszaru Natura 2000.

Zgodnie z art. 9 ustawy z 5 stycznia o zmianie ustawy Prawo Wodne i niektórych innych ustaw, cele te należy osiągnąć w zasadzie do 22 grudnia 2015 r. (dla celów z art. 38d dopuszcza się przedłużenie terminu nie dalej niż do 2027 r. – lecz wyłącznie w ściśle określonych okolicznościach i wyłącznie pod warunkiem ujęcia i uzasadnienia takiego przedłużenia w planie gospodarowania wodami w dorzeczu).

Ogólnie, na podstawie art. 26 Prawa Wodnego, „do obowiązków właściciela śródlądowych wód powierzchniowych należy (...) dbałość o utrzymanie dobrego stanu wód”; zgodnie z art. 38 Prawa Wodnego „wody, jako integralna część środowiska oraz siedliska dla zwierząt i roślin, podlegają ochronie [polegającej m. in. na osiągnięciu celów środowiskowych], niezależnie od tego, czyją stanowią własność”. Obowiązek osiągnięcia celów środowiskowych ciąży więc na wszystkich właścicielach wód w odniesieniu do ich wód.

Szczególny wymiar ma ten obowiązek w stosunku do wód będących własnością Skarbu Państwa. Obowiązek osiągnięcia celów środowiskowych – jako wynikający z dyrektywy UE - ciąży na państwie polskim. Jeżeli to Państwo jest właścicielem wód, to obowiązek ten jest oczywistym i bezpośrednim obowiązkiem podmiotu wykonującego, w imieniu Państwa, prawa właścicielskie. Wykonywanie, na podstawie art. 11 ustawy Prawo Wodne, praw właścicielskich do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa wiąże się przyjęciem nie tylko praw, ale i obowiązków właścicielskich, a więc także z przejęciem obowiązku realizacji celu środowiskowego w stosunku do zarządzanych wód.

W szczególności, dotyczy to wód w zarządzie marszałka województwa – w praktyce zarządzanych przez Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urządzeń Wodnych.

Nie jest więc prawdą spotykana niekiedy teza, że WZMiUW odpowiadają za wody wyłącznie w aspekcie wykorzystywania ich do celów rolnictwa. Zarządy melioracji na podstawie art. 11 Prawa Wodnego sprawują dla określonych wód prawa właścicielskie, co oznacza także, że to na nich ciąży obowiązek osiągnięcia celu środowiskowego. Od WZMiUW można żądać podjęcia działań niezbędnych dla osiągnięcia w/w celów środowiskowych, a także nie podejmowania działań, które byłyby sprzeczne z tym wymogiem.

II. „Utrzymywanie” a „regulacja” wód

Zgodnie z art. 22 ust 1 ustawy Prawo Wodne, *„utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych polega na zachowaniu lub odtworzeniu stanu ich dna lub brzegów oraz na konserwacji lub remoncie istniejących budowli regulacyjnych w celu zapewnienia swobodnego spływu wód oraz lodów, a także właściwych warunków korzystania z wód”*.

Zgodnie z art. 67 ust 2 ustawy Prawo Wodne, *„regulacja wód polega na podejmowaniu przedsięwzięć, których zakres wykracza poza działania związane z utrzymywaniem wód, a w szczególności na kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieku naturalnego”*.

W praktyce występują wątpliwości przy rozstrzyganiu, czy niektóre działania w wodach są ich „utrzymywaniem” czy „regulacją”. Tymczasem, rozstrzygnięcie takie ma istotne konsekwencje prawne. Regulacja wód jest bowiem przedsięwzięciem mogącym znacząco oddziaływać na środowisko i wymaga uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także pozwolenia wodnoprawnego. Utrzymywanie wód nie wymaga uzyskania w/w decyzji, choć nie znaczy to, że nie wymaga niekiedy uzyskania innych decyzji i zezwoleń (zob. dalej).

W sprawie tej podzielamy pogląd wyrażony w opracowaniu T. Wilżak 2011 - *Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko – przewodnik po rozporządzeniu Rady Ministrów (Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 2011 r.): „jako że określenie „odtworzenie stanu ich dna lub brzegów” nakłada się na użyte w stosunku do regulacji wód „kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieku naturalnego”, ze względu na szerokie zastosowanie dyrektywy 85/337/EWG, również te (definiowane jako utrzymaniowe) działania należy uznać za przedsięwzięcie mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (właśnie jako regulację wód)”*.

Ponadto, zwracamy uwagę na następujący aspekt: zgodnie z art. 24 ustawy Prawo Wodne, *„Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych i brzegu morskiego nie może naruszać istniejącego dobrego stanu tych wód oraz warunków wynikających z ochrony wód”* (a więc nie może np. powodować pogorszenia stanu ekologicznego wód). Za pogorszenie stanu wód *„nie uważa się przy tym (art. 38i ust 2 Prawa Wodnego) tymczasowego wahania stanu jednolitych części wód, jeżeli jest ono związane z utrzymywaniem wód powierzchniowych zgodnie z interesem publicznym, o ile stan tych wód jest przywracany bez konieczności prowadzenia działań naprawczych”*. Jednak, już trwała zmiana elementów jakości wód (np. umocnienie strefy brzegowej, wycięcie drzew w strefie

brzegowej, wyrównanie spadków rzeki, zmniejszenie różnorodności siedlisk dla ryb) w wyniku prac utrzymaniowych nie mieściłaby się w tym wyjątku i musiałaby być uznawana za „pogorszenie stanu wód”, zakazane co do zasady przez art. 24 Prawa Wodnego.

Tym samym, działania takie nie mogą być realizowane pod nazwą „utrzymywania wód” – nie ma bowiem żadnego sposobu udzielenia zgody na odstępstwo od art. 24. Działania takie mogą natomiast być realizowane w pewnych okolicznościach (np. w imię wymogów nadrzędnego interesu publicznego) pod nazwą „regulacji wód”, ponieważ wówczas zgoda na nie może być wyrażona w trybie odpowiednich decyzji administracyjnych, zgodnych z art. 38j Prawa Wodnego.

W związku z powyższym, prace powodujące np. trwałe przekształcenia strefy brzegowej, morfologii koryta, reżimu hydrologicznego rzeki itp., muszą być kwalifikowane jako „regulacja”, a nie jako „utrzymywanie” wód, ze wszystkimi tego proceduralnymi konsekwencjami.

III. Wymagalność decyzji z art. 118 ustawy o ochronie przyrody wobec utrzymywania wód

Zgodnie z art. 118 ustawy o ochronie przyrody: *„(1) Prowadzenie robót polegających na regulacji wód oraz budowie wałów przeciwpowodziowych, a także robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych, oraz innych robót ziemnych zmieniających stosunki wodne – na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych, zwłaszcza na terenach, na których znajdują się skupienia roślinności o szczególnej wartości z punktu widzenia przyrodniczego, terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych łęgów ptactwa, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarlisk, zimowisk, przepławek i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych, następuje na podstawie decyzji regionalnego dyrektora ochrony środowiska, który ustala warunki prowadzenia robót. (2) Wydanie decyzji, o której mowa w ust. 1, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę na podstawie rozdziału 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane”.*

W szczególności prace – także kwalifikowane jako „utrzymywanie wód” – polegające na odmulaniu cieków i rowów, mogą wymagać takiej decyzji.

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska wyraził w tej sprawie swój pogląd pismem do prezesa KZGW z dn. 16 września 2009. Zgodnie z tym pismem, odmulanie dna cieku, przez usuwanie namulów które nagromadziły się przez lata, jest robotą która potencjalnie może wpływać na zmianę stosunków wodnych i wymaga decyzji z art. 118. Wyłącznie prace polegające na systematycznym i częstym (nie rzadziej co 2-3 lata) oczyszczaniu rowów w celu niedopuszczenia do ich zamulenia, mogłyby nie podlegać temu obowiązkowi.

Zwracam tu uwagę, że prawidłowa interpretacja GDOS dokonana w piśmie z 16 września 2009 r. była poprzedzona wcześniejszą, błędną i odmienną interpretacją z 6 maja 2009 r., która właśnie pismem z 16 września została skorygowana. Niekiedy spotyka się powołania na ową wcześniejszą, błędną interpretację, należy więc mieć świadomość, że została ona zmieniona.

Podobnie orzekł Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z 4 maja 2009 r. w sprawie IV SA/Wa 1777/08. Sąd uznał w szczególności, że w sytuacji gdy *„brak bieżącej konserwacji spowodował zamulenie tych urządzeń melioracyjnych w takim stopniu, który w konsekwencji miał korzystny wpływ na występujące gatunki roślin i zwierząt (...) odmulenie dna urządzeń melioracyjnych, jak też usunięcie roślinności z dna i skarpy tych*

urządzeń, spowodowało więc niewątpliwie negatywne skutki dla tego obszaru chronionego i występujących na nim roślin i zwierząt (...) należy przyjąć, że w tych okolicznościach podmiot prowadzący te prace obowiązany był uzyskać od wojewody [w obecnym stanie prawnym – od RDOŚ] decyzję ustalającą warunki prowadzenia tychże prac”. Sąd wyraźnie stwierdził również, że obowiązek uzyskiwania decyzji z art. 118 nie jest ograniczony do prac wymagających pozwolenia na budowę – orzekając, że „ust. 2 art. 118 ustawy ma w stosunku do ust.1 ma charakter porządkujący, co oznacza, że decyzja ustalająca warunki prowadzenia robót jest wydawana przed pozwoleniem na budowę, w przypadku, gdy roboty te w świetle ustawy - Prawo budowlane wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę. Inaczej ujmując, przepis ust. 1 art. 118 należy rozumieć w ten sposób, że decyzję o warunkach prowadzenia robót podmiot obowiązany jest uzyskać niezależnie od tego, czy wymienione w tym przepisie prace prowadzone na terenach w nim wskazanych, wymagają czy też nie wymagają uzyskania pozwolenia na budowę”. Pełna treść tego wyroku jest dostępna w bazie orzeczeń zamieszczonej na <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>

IV. Wymagalność oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 wobec utrzymywania wód

Jeżeli prace utrzymaniowe wymagać będą decyzji z art. 118 ustawy o ochronie przyrody, to do decyzji tej stosuje się art. 96 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej: ustawa o oś). Jeżeli przewidywane prace mogą – choćby potencjalnie – znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 (a często mogą: np. gdy przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000 jest rzeka, siedliska ryb w rzece, torfowiska lub łąki zależne od cieków lub rowów na których miałyby być wykonane prace), to przed wydaniem decyzji z art. 118, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska jest obowiązany orzec o potrzebie lub o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000. Dla orzeczenia tego zastrzeżona jest forma postanowienia wydawanego na podstawie art. 97 ustawy o oś.

Wymóg oceniania, a przynajmniej dokonywania screeningu oddziaływania prac „utrzymaniowych” na obszar Natura 2000 nie powinien budzić wątpliwości w świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Np. wyrokiem z 13 grudnia 2007 w sprawie C-418/04 (pełna treść dostępna na www.curia.eu) stwierdza, wobec przeprowadzenia w Irlandii odmulenia rowów melioracyjnych na obszarze specjalnej ochrony ptaków wodno-błotnych bez uprzedniej oceny skutków tych prac dla obszaru Natura 2000:

256 W niniejszej sprawie Irlandia, podkreśliwszy, że omawiane prace polegały jedynie na konserwacji istniejących kanałów odpływowych w ramach systemu osuszania sprzed klasyfikacji Glen Lough jako OSO oraz że nie wywołały one żadnych istotnych skutków dla siedlisk dzikiego ptactwa w ramach tego OSO, przyznała w odpowiedzi na skargę, że prace konserwacyjne systemu osuszania Silver River przez Office of Public Works w 1997 r. prawdopodobnie skróciły okres cyklu hydrologicznego, a tym samym wykorzystanie terenu przez łabędzia krzykliwego.

257 Tym samym należy stwierdzić, że nie oceniając wpływu prac konserwacyjnych kanałów odpływowych na cele ochrony, dla których został ustanowiony OSO Glen

Lough, przed ich wykonaniem, Irlandia naruszyła art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej.

Jeszcze bardziej szczegółowa analiza prawna znajduje się dodatkowo w opracowanej w tej sprawie opinii Rzecznika Generalnego. Trybunał orzekł zgodnie z tą opinią, należy więc rozumieć, że podzielili zaproponowaną w niej argumentację:

173. Pozostały zarzut dotyczący prac w roku 1997 nasuwa pytanie, czy określone działania mogą naruszyć zarówno art. 6 ust. 2, jak również ust. 3 i 4 tego przepisu. Ustępy 2 i 3 zmierzają do uniknięcia pogorszenia warunków terenu chronionego z punktu widzenia założeń jego ochrony(83). Jeżeli jednak udzielono już pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, to co się tyczy wpływu tego planu lub przedsięwzięcia na teren chroniony, zbędne jest jednoczesne stosowanie ogólnej normy ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 2(84). Jeżeli natomiast procedura ta nie została przeprowadzona, to w odniesieniu do tego przedsięwzięcia mogą zostać naruszone, wynikające ze wszystkich trzech ustępów, zarówno przepisy proceduralne, jak również materialne wymogi przewidziane dla terenu chronionego.

174. Ponieważ ocena przewidziana w art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej może obejmować aspekty proceduralne oraz materialne wymogi przewidziane dla terenu chronionego, wskazane jest sprawdzenie tych przepisów w pierwszej kolejności. Ich naruszenie zakłada, że w przypadku prac w celu naprawy rowów odwadniających chodzi o jedno przedsięwzięcie lub kilka przedsięwzięć, które nie są bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które mogą oddziaływać na ten teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami.

175. W przypadku definicji przedsięwzięcia Trybunał oparł się już na definicji określonej w art. 1 ust. 2 dyrektywy w sprawie oceny oddziaływania na środowisko(85). Zgodnie z nią pojęcie przedsięwzięcia oznacza wykonanie prac budowlanych lub innych instalacji, lub systemów, inne interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, włącznie z wydobywaniem zasobów naturalnych. Również prace konserwacyjne mogą stanowić interwencje w otoczeniu naturalnym i krajobrazie, zwłaszcza jeżeli prowadzą one – jak w niniejszym przypadku – do pogorszenia warunków najbardziej odpowiedniego siedliska dla ochrony ptactwa. W konsekwencji chodziło o przedsięwzięcie.

176. Bezsporne jest, że prace te nie były bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu.

177. Zatem na podstawie art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej prace te podlegały ocenie ich skutków dla OSO z punktu widzenia ustalonych założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można było wykluczyć, że mogły one oddziaływać na ten obszar w sposób istotny, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami(86). Mając w szczególności na względzie zasadę ostrożności, będącą jedną z podstaw polityki Wspólnoty w dziedzinie środowiska naturalnego, stawiającej sobie za cel wysoki poziom ochrony zgodnie z art. 174 ust. 2 zdanie pierwsze WE, w świetle którego należy dokonywać wykładni dyrektywy siedliskowej, należy w przypadku wątpliwości co do niewystąpienia istotnych oddziaływań dokonać oceny skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu(87).

178. Zdaniem rządu irlandzkiego nie istniał żaden powód do wątpliwości, ponieważ rowy odwadniające istnieją od prawie 50 lat i wielokrotnie w tym okresie były

poddawane pracom konserwacyjnym, a Glen Lake nie utraciło wskutek tego swego szczególnego znaczenia ornitologicznego. Właściwe władze mogły więc przyjąć za punkt założenia, że również prace przeprowadzane w 1992 r. i 1997 r. nie pogorszą warunków OSO.

179. Argument ten nie przekonuje. Działania odwadniające w sposób oczywisty mogą istotnie oddziaływać na tereny podmokłe w ich obszarze zlewniska wód. Doświadczenia z pracami konserwacyjnymi w przeszłości mogą usunąć te wątpliwości jedynie wtedy, gdy są one wystarczająco udokumentowane i ponad wszelką wątpliwość dowodzą, że również przewidziane prace nie oddziałują niekorzystnie na właściwości OSO ważne pod względem ornitologicznym. W niniejszym przypadku nie można stwierdzić, że doświadczenia z przeszłości posiadały tę jakość. Przeciwnie, Komisja słusznie zwraca uwagę na okoliczność, że nie jest wiadomo, czy działania te w przeszłości niekorzystnie oddziaływały na dany teren, czy też nie.

180. W konsekwencji art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej został naruszony, ponieważ przed przeprowadzeniem prac konserwacyjnych należało poddać je ocenie ich skutków dla OSO z punktu widzenia założeń jego ochrony.

181. Zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej władze irlandzkie, mając na uwadze wnioski wynikające z oceny wpływu prac konserwacyjnych na wspomniany teren z punktu widzenia ustalonych założeń jego ochrony, mogły udzielić zezwolenia na takie działania dopiero po upewnieniu się, że nie będą one miały negatywnych skutków na ten teren, co ma miejsce, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków.

182. Zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej udzielenie zezwolenia byłoby niedopuszczalne już z uwagi na brak dokonania oceny skutków dla danego terenu. Argumentacja Irlandii pokazuje jednak, że udzielenie zezwolenia nie było możliwe również z uwagi na niekorzystne oddziaływanie na OSO. Irlandia przyznaje, że poziom wód morskich ma decydujące znaczenie zwłaszcza dla postoju łabędzi krzykliwych, ponieważ są one uzależnione od dużych powierzchni wodnych. Przyznaje on również, że konserwacja rowów odwadniających w 1997 r. przyspieszyła obniżenie poziomu wód i dlatego skróciły się okresy postoju łabędzi krzykliwego. Prace przy kanałach odwadniających pogorszyły według twierdzeń Irlandii przynajmniej tymczasowo przydatność OSO Glen Lake jako obszaru zimowania dla łabędzi krzykliwych. Ponieważ zachowanie miejsc zimowania łabędzi krzykliwych jest istotnym celem ochrony OSO, miało miejsce niekorzystne oddziaływanie na ten obszar w rozumieniu art. 6 ust. 3 zdanie drugie dyrektywy siedliskowej.(...)

Także w innych wyrokach (np. C-226/08 Stadt Papenburg) np. Trybunał potwierdził, że prace powtarzalne, np. powtarzalne pogłębianie rzeki, są przedsięwzięciem wymagającym oceny w trybie art. 6(3) dyrektywy siedliskowej.

V. Utrzymywanie wód a przepisy o ochronie gatunkowej

Rzeki i inne wody stanowią często siedlisko gatunków objętych ochroną gatunkową. Z rzekami związane są np.:

- krasnorost hildebrandtia rzeczna, często porastający kamienie na dnie cieków,
- włosieniczniki, stanowiące roślinność wodną rosnąca w nurcie cieków, a zakorzenioną w dnie

- grązele żółte, grzybienie białe, będące składnikami roślinności wodnej – należy pamiętać że zwłaszcza grązel żółty występuje w ciekach w formie podwodnej, zupełnie nie przypominającej typowej formy z liśćmi pływającymi,
- ważki: np. trzepla zielona, szklarnik leśny, łątka zielona, łątka ozdobna,
- małże: skójka gruboskorupowa, szczeżuja spłaszczona, szczeżuja wielka, gałeczka żeberkowana, gałeczka rzeczna – zwykle zasiedlające dno rzeki,
- minogi – osady dna rzeki są zwykle siedliskiem ich larw,
- ryby: np. kiełb białopłetwy, kiełb Kesslera, piekielnica, różanka, kozy, śliz, głowacz białopłetwy, głowacz przęgopłetwy – dno rzeki często stanowi kluczowe dla nich siedlisko,
- bóbr, wydra,
- ptaki związane z biotopami nadrzecznymi: np. zimorodek, brzegówka (gniazda w skarpach i obrywach nadrzecznych), rybitwy i mewy (gniazda na roślinności wodnej), dzięcioły (w zadrzewieniach nadrzecznych), gągoł (gniazda w dziuplach drzew nadrzecznych).

Ewentualne zniszczenie siedliska lub osobników gatunku chronionego – także nieumyślne niszczenie ich siedliska przy wykonywaniu prac utrzymaniowych lub przy realizacji inwestycji; także niszczenie tam bobrowych przy okazji usuwania zatorów roślinnych – wymaga uprzedniego uzyskania zezwolenia na odstąpienie od zakazów ochrony gatunkowej, wydanego na podstawie art. 56 ustawy o ochronie przyrody. W przeciwnym razie jest naruszeniem prawa. Żadna inna decyzja (w tym decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, decyzja z art. 118 ustawy o ochronie przyrody) nie zastępuje takiego zezwolenia.

Art. 24 ustawy Prawo Wodne stanowi, że „*Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych i brzegu morskiego nie może naruszać (...) warunków wynikających z ochrony wód*”. Art. 38 tej ustawy stanowi, że „*Wody, jako (...) siedliska dla zwierząt i roślin, podlegają ochronie, niezależnie od tego, czyją stanowią własność*”. Ewentualne zniszczenie przy okazji utrzymywania wód - nawet nieumyślne albo nawet nieświadome - siedliska roślin lub zwierząt chronionych, stanowiłoby nie tylko naruszenie przepisów o ochronie gatunkowej, ale oznaczałoby również, że wody utrzymywano niezgodnie z art. 24 Prawa Wodnego. W świetle powyższych przepisów, nie wydaje się, by podmiot realizujący utrzymywanie wód mógł powoływać się na nieświadomość faktu, że jego wody są siedliskiem roślin i zwierząt gatunków chronionych.

VI. Oddziaływanie na wody w procedurze ooś

Art. 81 ust 3 ustawy ooś stanowi: „*Jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 38j ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne*”.

Oznacza to w szczególności, że na organie przeprowadzającym ocenę oddziaływania na środowisko ciąży obowiązek zbadania, czy zachodzą okoliczności wskazane w tym przepisie. W przeciwnym razie postępowanie administracyjne uchybiałoby wymogom art. 7 KPA.

Wydaje się jasne, że przedsięwzięcie mogące potencjalnie oddziaływać na środowisko (grupa II) dotyczące wód, musi być zakwalifikowane do przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko zawsze, gdy tylko istnieje ryzyko, iż w wyniku jego realizacji mogłoby dojść do pogorszenia stanu wód (jakiegokolwiek elementu jakości wód) lub/i nie osiągnięcia celu środowiskowego dla wód. Po pierwsze, samo usytuowanie przedsięwzięcia na obszarach wodno-błotnych (to pojęcie obejmuje także wody), obszarach objętych ochroną (co oznacza nie tylko formy ochrony przyrody, ale także wszystkie wody – w związku z art. 38 ust 1 Prawa Wodnego), albo w sąsiedztwie jezior – jest przesłanką wymagającą uwzględnienia przy kwalifikacji przedsięwzięcia do wymogu przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Po drugie, obowiązek taki wynika z obowiązku prowspólnotowej interpretacji prawa – każdy organ administracji obowiązany jest w granicach swoich kompetencji interpretować i stosować prawo krajowe tak, by zapewnić skuteczność prawa unijnego: w tym przypadku nakładanie obowiązku przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko i ewentualne stosowanie art. 81 ust 3 ustawy ooś jest niezbędne dla zapewnienia skuteczności art. 4(7) Ramowej Dyrektywy Wodnej.

W karcie informacyjnej przedsięwzięcia powinny w tym celu znaleźć się więc informacje:

- w ramach informacji o „usytuowaniu przedsięwzięcia” – informacja o usytuowaniu względem zlewni i jednolitych części wód (w celu identyfikacji celu środowiskowego dla wód, na który przedsięwzięcie mogłoby potencjalnie oddziaływać),
- w ramach informacji o przedsięwzięciu (rodzaju, skali, technologii, wykorzystaniu wody, rodzaju i przewidywanej ilości ścieków) – informacje umożliwiające ocenę, czy możliwy jest wpływ przedsięwzięcia na którykolwiek z elementów jakości do klasyfikacji stanu ekologicznego wód, albo na stan chemiczny wód.

Jeżeli prawdopodobne jest oddziaływanie przedsięwzięcia na stan jednolitej części wód (np. rzeka, jezioro), także poza jakimikolwiek obszarami chronionymi, to w procedurze ooś konieczne jest w szczególności:

1. Ustalenie, jaki jest cel środowiskowy dla odpowiedniej jednolitej części wód – będzie to cel, o którym mowa w art. 38d i ew. 38f Prawa Wodnego (stosuje się ten z nich, który jest ostrzejszy). Przesłanki określające cel z art. 38d i termin jego osiągnięcia zapisane są dla każdej jednolitej części wód w planie gospodarowania wodami dorzecza, zatwierdzonym przez Radę Ministrów 22.02.2011 r. i opublikowanym w Monitorze Polskim. Należy pamiętać, że cel – obejmujący m. in. „dobry stan ekologiczny” lub „dobry potencjał ekologiczny” wód – oznacza konkretne wymogi względem każdego z elementów jakości wód, wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 22.07.2009 r. *w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód* (por. część I).
2. Następnie zbadanie, czy i w jaki sposób przedsięwzięcie będzie oddziaływać na ten cel (w tym na stan ekologiczny wód). Wymaga to obligatoryjnego zbadania oddziaływania przedsięwzięcia na każdy z elementów jakości branych pod uwagę przy klasyfikacji ich stanu lub potencjału (lista elementów z cytowanego wyżej rozporządzenia MS z 22.07.2009) – a więc - np. dla rzeki – zbadania oddziaływania na: skład i liczebność flory wodnej, skład i liczebność bezkręgowców bentosowych,

skład, liczebność i strukturę wiekową ichtiofauny, wielkość i dynamikę przepływu wód, związek wód rzeki z wodami podziemnymi, ciągłość cieku, zmienność głębokości i szerokości rzeki, strukturę i skład podłoża, strukturę strefy nadbrzeżnej (w tym jej roślinność), warunki termiczne wody, warunki natlenienia wody, ew. zasolenie wody, ew. zakwaszenie wody, ew. zanieczyszczenie wody substancjami priorytetowymi, ew. zanieczyszczenie wody innymi substancjami w znacznych ilościach.

Na podstawie art. 66 ust 1 pkt 2 ustawy oos, raport oddziaływania na środowisko powinien zawierać „*opis elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko*”, a na podstawie art. 66 ust 1 pkt 7 – „*uzasadnienie proponowanego przez wnioskodawcę wariantu, ze wskazaniem jego oddziaływania na środowisko, w szczególności na (..) wodę (..)*”. Wydaje się, że przepisy te upoważniają do żądania opisu poszczególnych elementów jakości stanu wód (są to bowiem „*elementy przyrodnicze środowiska*”) oraz do żądania opisu oddziaływania przedsięwzięcia na każdy z tych elementów (tylko w ten sposób można bowiem opisać „*oddziaływanie na wodę*”, biorąc pod uwagę aktualny wymóg art. 81 ust 3 ustawy oos). Ponieważ wymóg ten może stanowić pewne novum dla inwestorów, zasadne byłoby wyraźne wskazywanie w zakresie raportu elementów jakości wód i oddziaływania na nie jako „*rodzajów oddziaływań oraz elementów środowiska wymagających szczegółowej analizy*” (art. 68 ust 2 pkt 2b ustawy oos).

z poważaniem

otrzymują:

- Regionalni Dyrektorzy Ochrony Środowiska (wszyscy)
- Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urządzeń Wodnych (wszystkie)
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska